

SXEDIO.J55

2.1.1964: Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΙ ΤΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΕΙ ΣΕ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ ΔΚΑΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Στις 2 Ιανουαρίου 1964 ανακοινώθηκε επίσημα ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση αποδέχθηκε πρόταση των Κυβερνήσεων Αγγλίας, Ελλάδας και Τουρκίας για να βοηθήσουν σε λύση των προβλημάτων της Κύπρου και για τον σκοπό αυτό θα πραγματοποιηθεί σύντομα στο Λονδίνο διάσκεψη των τριών Κυβερνήσεων στην οποία θα μετάσχουν επίσης και εκπρόσωποι των δύο κοινοτήτων της νήσου.

Στην ανακοίνωση (αρ.17 επίσημη ανακοίνωση 2.1.1964) τονιζόταν ότι "μετά την εναρκτήριο συνεδρίαση (της Πενταμερούς) θα συσταθεί επιτροπή από εκπροσώπους των Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων υπό βρετανική προεδρία, διά να εργασθούν επί του όλου συνταγματικού προβλήματος και των συνθηκών Εγγυήσεως και Συμμαχίας.

Μια τέτοια συνάντηση στην οποία να συζητείτο το συνταγματικό πρόβλημα ήταν ό,τι επιδίωκε και ο Πρόεδρος Μακάριος κι έτσι δεν είχε κανένα λόγο για να μη αντιπροσωπευθεί στην Πενταμερή του Λονδίνου.

Ουσιαστικά για την σύγκληση της διάσκεψης είχε εργασθεί ο βρετανός υπουργός επί Κοινοπολιτειακών Σχέσεων Ντάνκαν Σαντς που είχε έλθει επειγόντως στην Κύπρο με την έκρηξη των συγκρούσεων μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων λίγες μέρες νωρίτερα.

Ηδη οι με τα γεγονότα της 21ης Δεκεμβρίου και με τις συγκρούσεις και τις ενέργειες της κυπριακής κυβέρνησης όλη η συμφωνία βρισκόταν ουσιαστικά στον αέρα.

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος είχε ενημερώσει τους ηγέτες των διαφόρων χωρών ότι είχε αποφασίσει να καταγγείλει τις Συνθήκες Εγγυήσεως και Συμμαχίας και ότι αυτό θα ήταν ανάμεσα στις επιδιώξεις του.

Παράλληλα το σύνταγμα θεωρήθηκε ως ανεφάρμοστο και ήδη είχε κοινοποιησει στον Φαζίλ Κουτσιούκ προτάσεις για αναθεώρηση του.

Ετσι η αποδοχή μιας πρόσκλησης για πενταμερή σύσκεψη στο Λονδίνο ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσε να ελπίζει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος αυτή την περίοδο.

Εκείνο που δεν περίμενε ή δεν πρόσβλεπε ο Μακάριος από μια τέτοια Διάσκεψη ήταν η επιστροφή στο Σύνταγμα της Ζυρίχης.

Λίγες μέρες νωρίτερα **(28.12.1963** ανακοινωθέν αρ. **2)** ο Μακάριος απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων εάν μετά την αποκατάσταση της ομαλότητας θα ήταν δυνατό να υπάρξει επιστροφή στο Σύνταγμα δήλωσε μια και καλή: "Θα είναι δύσκολο, και, εάν δεν άρωμεν τας αιτίας συγκρούσεων, οι οποίαι έχουν την ρίζαν των εις το σύνταγμα, δεν δύναται να επιτευχθή μόνιμος σταθερότης".

Σε δυο ημέρες **(30.12.1963** επίσημο ανακοινωθέν αρ. **8)** ο Πρόεδρος Μακάριος έδωσε συνέντευξη στον ανταποκριτή του "γαλλικού συστήματος τηλεόρασης".

Ερωτηθείς κατά πόσο η παρούσα κατάσταση θα επιφέρει βασική αλλαγή στο καθεστώς της Κύπρου απάντησε: "Νομίζω ναι. Τα τραγικά γεγονότα των τελευταίων ημερών, έχουν την ρίζαν των εις το σύνταγμα, το οποίον περιέχει πολλές πηγάς προστριβών. Αι πηγαί αύται πρέπει να εκλείψουν".

Σε ερώτηση για την αντίθεση της τουρκικής μειονότητας για αναθεώρηση του συντάγματος και την θέση της υπέρ της διχοτόμησης απάντησε ότι εάν υπάρχει μια μειονότητα σε κάποια χώρα αυτό δεν σημαίνει ότι λύση του προβλήματος είναι η διχοτόμηση.

"Τα μέλη της μειονότητος πρέπει να απολαμβάνουν τα αυτά δικαιώματα με τους άλλους πολίτας, είναι όμως βασική αρχή της δημοκρατίας η πλειονότης να κυβερνά και η μειονότης να διασφαλίζεται", είπε ο Μακάριος.

Εξ άλλου σε συνέντευξη του την ίδια μέρα στον απεσταλμένο της γαλλικής τηλεόρασης Μέρκιουρυ Φράνσις είπε ότι "τα αίτια των τελευταίων

επεισοδίων, πρέπει να αναζητηθούν εις τας συμφωνίας Ζυρίχης- Λονδίνου, αι οποίαι δημιουργούν πηγάς προστριβών μεταξύ των Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου".

"Οι Έλληνες", είπε, εις ουδεμίαν περίπτωσιν είναι δυνατόν να αποκομίσουν οφέλη εκ της χρήσεως βίας. Οι Τούρκοι, όμως, δυνατόν να ενόμισαν ότι θα απέβαινε προς το συμφέρον των η πρόκλησις βιαίων επεισοδίων".

Εξάλλου στις 3 Ιανουαρίου σύμφωνα με επίσημη ανακοίνωση και πάλι εξέφρασε την βαθειά του πίστη ότι έπεισε τον κόσμο ότι πρέπει να αναθεωρηθούν οι συνθήκες Ζυρίχης και Λονδίνου, ενώ επανέλαβε ότι στη διάσκεψη του Λονδίνου θα επιδιώξει τη δημιουργία μιας πραγματικά ανεξάρτητης, ενιαίας πολιτείας.

Είπε ο Μακάριος σε γραπτή του δήλωση σε δημοσιογραφική διάσκεψη που συγκάλεσε στο Προεδρικό Μέγαρο:

"Τα τραγικά γεγονότα της παρελθούσης εβδομάδας έπεισαν όλους ότι αι Συμφωνίαι Ζυρίχης-Λονδίνου επί των οποίων στηρίζεται το σημερινόν καθεστώς της Κύπρου, χρήζουν ριζικής αναθεωρήσεως. Είχον πάντοτε την γνώμην ότι δεν ήτο δυνατόν να συνεχισθή επ' αόριστον η σημερινή κατάσταση, δι' αυτόν δε τον λόγον υπέβαλον προ τινος εις την τουρκοκυπριακήν ηγεσίαν ωρισμένας προτάσεις δι' αναθεώρησιν μερικών τουλάχιστον σημείων του συντάγματος, τα οποία ημπόδιζον την κανονικήν λειτουργίαν του κράτους και απετέλουν συγχρόνως πηγήν προστριβών μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου.

Εις τας προτάσεις μου εκείνας δεν εγένετο λόγος περί των Συνθηκών Εγγυήσεως και Συμμαχίας, διότι η ακολουθητέα διαδικασία περί του θέματος τούτου θα ήτο διάφορος. Κατόπιν όμως των τελευταίων γεγονότων επιβάλλεται η ουχί κατά στάδια αντιμετώπιση των διαφόρων πλευρών του Κυπριακού προβλήματος αλλ' η εν τω συνόλω επανεξέτασις του, δι' αυτόν δε τον λόγον εκλήθη εις Λονδίνον διάσκεψις

όλων των υπογραψάντων της συμφωνίας Ζυρίχης-Λονδίνου.

Επιδίωξις μας κατά την εν Λονδίνω διάσκεψιν θα είναι η δημιουργία μιας πράγματι ανεξαρτήτου και ενιαίας πολιτείας, απηλλαγμένης πάσης μορφής έξωθεν επεμβάσεων και αναμίξεων. Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον η Συνθήκη Εγγυήσεως και η Συνθήκη Συμμαχίας πρέπει να παύσουν υφιστάμεναι. Δεν επιθυμούμεν να στερήσωμεν τους τουρκοκυπρίους των μειονοτικών δικαιωμάτων των. Είμεθα αντιθέτως πρόθυμοι διά την κατοχύρωσιν των. Κατά τα άλλα όμως η Κυπριακή Πολιτεία πρέπει να εδράζεται επί δημοκρατικού συντάγματος.

Δεν δύναμαι να προβλέψω την έκβασιν της εις Λονδίνον συνερχομένης διασκέψεως. Εάν, παρ' ελπίδα δεν απολήξη εις δικαίαν λύσιν του Κυπριακού προβλήματος, είμεθα αποφασισμένοι όπως επιδιώξωμεν τοιαύτην δι' όλων των εις την διάθεσιν μας ειρηνικών μέσων".

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος Μακάριος απάντησε σε ερωτήσεις δημοσιογράφων. Και επειδή ήταν η πρώτη διάσκεψη του Αρχιεπισκόπου μετά την έκρηξη της τουρκοανταρσίας είχαν πολλά να ερωτήσουν -Κύπριοι και ξένοι.

Σύμφωνα με την επίσημη μετάφραση (ανακοινωθέν αρ. 7, 3.1.1964) ο Αρχιεπίσκοπος έδωσε τις ακόλουθες απαντήσεις:

ΕΡ: Εις περίπτωσιν αποτυχίας της διασκέψεως δύνασθε να μας εξηγήσητε τι εννοείτε όταν λέγετε ότι "είσθε αποφασισμένος να επιδιώξητε δκαίαν λύσιν δι' όλων των ειρηνικών μέσων;

ΑΠ: Εις περίπτωσιν αποτυχίας της διασκέψεως ωρισμέναι πλευραί του Κυπριακού προβλήματος και συγκεκριμένως η Συνθήκη Εγγυήσεως και η Συνθήκη Συμμαχίας θα αχθούν προς συζήτησιν ενώπιον των Ηνωμένων Εθνών.

ΕΡ: Κύριε Πρόεδρε, πως συμβιβάζεται η συνέχισις της προσφυγής σας εις το Συμβούλιον Ασφαλείας με την ταυτόχρονον συμφωνίαν εκ μέρους

της Κυπριακής Κυβερνήσεως διά την συγκρότησιν διασκέψεως εν Λονδίνω;

ΑΠ: Η συμμετοχή μας εις την διάσκεψιν είναι άσχετος με την εκκρεμούσαν καταγγελίαν εις το Συμβούλιον Ασφαλείας. Εγένετο τουρκική επέμβασις διά της παραβιάσεως του εναερίου χώρου της Κύπρου και των χωρικών υδάτων ως επίσης και δ' εισβολής του εν Κύπρω σταθμεύοντος τουρκικού στρατιωτικού αποσπάσματος εις το έδαφος της Δημοκρατίας. Τούτο αποτελεί επιδρομικήν πράξιν και πρέπει να συζητηθή ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας.

ΕΡ: Θα ηκούσατε ότι ο δρ Κουτσιούκ ειπεν ότι η διχοτόμησις είναι η μοναδική λύσις. Θα ηθέλατε να εξετάσητε αυτήν την πρότασιν;

ΑΠ: Η διχοτόμησις ούτε είναι κατορθωτή, ούτε αποτελεί λύσιν, αλλά περιπλοκήν του ζητήματος. Εάν εις όλας τας χώρας όπου υπάρχει μειονότης εφαρμόζεται ως λύσις η διχοτόμησις, τα γεωγραφικά σύνορα πολλών χωρών θα ήλλαζον.

ΕΡ: Μακαριώτατε, ως έντιμος άνθρωπος, ως άνθρωπος τον οποίον όλοι σεβόμεθα, πιστεύετε ότι υπάρχει λύσις εις το πρόβλημα της Κύπρου και ότι Ελληνες και Τούρκοι δύνανται να συζητήσουν ειρηνικώς;

ΑΠ: Δεν βλέπω διά ποίον λόγον δεν θα ήτο δυνατή η ειρηνική συμβίωσις Ελλήνων και Τούρκων. Επί μακρά έτη Ελληνες και Τούρκοι έζησαν εν αρμονία δύνανται δε και μελλοντικώς να συζήσουν ειρηνικώς, όταν αρθούν αι εστίαι προστριβών, αίτινες περιέχονται εις το Κυπριακόν Σύνταγμα.

ΕΡ: Ελπίζετε ότι μέχρι της διασκέψεως του Λονδίνου θα καταστή δυνατόν να αποπλισθούν αι δύο κοινότητες και να συνεχισθή η κανονική ζωή εις την νήσον;

ΑΠ: Η Κυβέρνησις θα καταβάλη πάσαν προσπάθειαν προς την κατεύθυνσιν αυτήν.

ΕΡ: Όταν λέγετε ότι η Κυπριακή Πολιτεία θα εξακολουθήση, εν τω μεταξύ να λειτουργή υπό την νόμιμον αυτής Κυβέρνησιν, τούτο προϋποθέτει την συμμετοχήν του αντιπροέδρου και των Τούρκων

υπουργών;

ΑΠ: Από τουρκικής πλευράς ελέχθη ότι η Κυπριακή Πολιτεία απέθανε. Η Πολιτεία εναι ζωντανή και η Κυβέρνησις θα συνεχίση το έργον της.

ΕΡ: Σκέπτεσθε να συναντηθήτε μετά του δρος Κουτσιούκ κατά το άμεσον μέλλον;

ΕΡ: Είμαι πάντοτε πρόθυμος διά συνάντησιν, εν πάση περιπτώσει κατά την προσεχή εβδομάδα θα συγκληθή Υπουργικόν Συμβούλιον, ελπίζω δε να είναι παρών και ο αντιπρόεδρος.

ΕΡ: Είπατε ότι η Δημοκρατία είναι ζωντανή, παρ' όλον ότι τα τουρκικά μέλη της Κυβερνήσεως δεν εισέρχονται εις τον ελληνικόν τομέα, δύνασθε να εξηγήσετε πως η Δημοκρατία είναι ζωντανή;

ΕΡ: Δεν αποθνήσκει η Πολιτεία, εάν τα τουρκικά μέλη της Κυβερνήσεως δεν έρχονται εις τον ελληνικόν τομέα. Δύνανται να έλθουν εάν επιθυμούν ουδείς δε κίνδυνος υφίσταται διά τη ζωή των.

ΕΡ: Εις συνέντευξιν σας προ ολίγων ημερών εδηλώσατε ότι δεν θα μετείχατε τριμερούς διασκέψεως εις Λονδίνον. Ποίοι λόγοι σας έκαμαν να αλλάξετε στάσιν;

ΑΠ: Δεν θα μετείχον τοιαύτης διασκέψεως, εάν επρόκειτο να συζητηθή μόνον το Σύνταγμα της Κύπρου, το οποίον αποτελεί εσωτερικήν υπόθεσιν. Εφ' όσον όμως τίθεται επί τάπητος το όλον Κυπριακόν πρόβλημα, περιλαμβανομένων των συνθηκών Εγγυήσεως και συμμαχίας, νομίζω ότι αυτή ήτο η ακολουθητέα διαδικασία.

ΕΡ: Ελάβατε οιανδήποτε απάντησιν εις το τηλεγράφημα, το οποίον αποστείλατε προς τους αρχηγούς κρατών προ δύο ημερών;

ΑΠ: Ελαβον μέχρι τούδε απαντήσεις από πολλούς αρχηγούς κρατών.

ΕΡ: Δύνασθε να μας είπητε τι εκ του περιεχομένου;

ΑΠ: Δεν νομίζω ότι έχω δικαίωμα αποκαλύψεως του περιεχομένου των απαντήσεων αυτών.

ΕΡ: (Τούρκων δημοσιογράφων) Δύνασθε να μας παράσχητε οιανδήποτε εγγύησιν να μεταβώμεν εις το αεροδρόμιον;

ΑΠ: Ο δρόμος προς το αεροδρόμιον είναι ελεύθερος και ουδείς κίνδυνος υπάρχει.

Υπάρχουν σχέδια διά την ενοποίησησιν και πάλιν, όπως προηγουμένως, Ελληνικής και Τουρκικής αστυνομικής Δυνάμεως, μετά το γεγονός ότι Τούρκοι αστυνομικοί εγκατέλειψαν τας θέσεις των;

ΑΠ: Η περίπτωση ενός εκάστου αστυνομικού θα εξετασθή ιδιαιτέρως, εν πάση περιπτώσει, Τούρκοι αστυνομικοί, οίτινες εγκατέλειψαν την θέσιν των διά να πολεμήσουν κατά του νομίμου κράτους, θα απολυθούν.

Ετσι η Κυπριακή Κυβέρνηση ετοιμαζόταν για τη μεγάλη μάχη της Πενταμερούς του Λονδίνου με βασικούς στόχους να επιτύχει αναθεώρηση του συντάγματος και τερματισμό της ύπαρξης των Συνθηκών Εγγύησης και Συμμαχίας και την εγκαθίδρυση μιας νέας πολιτείας τρία μόλις χρόνια μετά την υπογραφή των συμφωνιών.

Τους στόχους της Κυβέρνησης καθόρισε και ο υπουργός Εξωτερικών Σπύρος Κυπριανού αναλυτικότερα (30.12.1963, ανακοινωθέν αρ. 11):

Ο κ. Κυπριανού, απαντών εις ερώτησιν και αναφερόμενος εις το πολιτικόν μέλλον της νήσου, είπεν ότι αι ακόλουθοι τρεις βασικάί αρχαί πρέπει να γίνουν αποδεκταί υφ' όλων, εάν η Κύπρος πρόκειται να καταστή εσημερούσα χώρα: ΠΡΩΤΟΝ, πρέπει να γίνη αποδεκτόν ότι η πλειονότης πρέπει να κυβερνά.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ πρέπει τα δικαιώματα της μειονότητος να διασφαλισθούν, και

ΤΡΙΤΟΝ οι σημερινοί, δυνάμει της συνθήκης Εγγυήσεως και Συνθήκης Συμμαχίας δεσμοί της Κύπρου μετ' άλλων χωρών, πρέπει να παύσουν να υφίστανται.

Η Κύπρος θα πρέπει να διατηρήση τους δεσμούς της μετά της Κοινοπολιτείας.

Αυτό είναι το πλαίσιον, ετόνισεν ο κ. Υπουργός, του πολιτικού μέλλοντος της νήσου".

